

К.Є.Н. ЗАГВОНЬСЬКА Л., К.Є.Н. МАКСИМІВ Л.

Національний лісотехнічний університет України

РОЛЬ УНІВЕРСИТЕТІВ У ФОРМУВАННІ СУСПІЛЬСТВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ

The world has problems, but universities have departments.

Brewer, 1999

Екологічна глобалізація, яка виявляється, з одного боку, у трансформуванні локальних проблем втрати якості довкілля в глобальні, а з другого – у поширенні кращого досвіду інтегрування імперативів довкілля в усі сфери суспільного буття, висуває нові вимоги до змісту і форми організації навчального процесу. Започаткована ООН програма “Десятиріччя освіти для сталого розвитку” (2005-2014 рр.) стала відображенням необхідності і невідкладності цих змін задля досягнення нової якості суспільного поступу. Метою цієї програми є інтегрування критеріїв і принципів сталого розвитку в усі аспекти навчання щоб підтримати **зміни у поведінці**, які забезпечать формування сталого і справедливого суспільства.

Університети мають і можуть відіграти важливу роль у досягненні окреслених цілей. Насамперед університети повинні змінити зміст навчання, доносячи через усі бакалаврські і магістерські програми ідеї сталого розвитку, необхідність докорінних змін у ставленні до ресурсів і послуг довкілля з огляду на їхню виняткову і незамінну середовищевірну роль та обмеженість їхнього потенціалу.

Іншим важливим напрямом діяльності університетів має стати зміна напрямів і методів досліджень у контексті постнекласичної загальнонаукової парадигми. Комплексна природа посталих проблем втрати якості довкілля, невідкладність і виняткова важливість їхнього вирішення, необхідність урахування цінностей та уподобань сторін, інтереси яких зачіпають ці проблеми, – усе це створює підґрунтя для формування трансдисциплінарного характеру наукових досліджень. Ця нова форма продукування і поширення знань передбачає не лише інтегрування і взаємне збагачення методології досліджень і понятійних апаратів різних наук, але й залучення неакадемічних знань для вирішення проблем і прийняття рішень.

Ефективність двох вищезгаданих напрямів діяльності університетів великою мірою визначається способом поширення знань у суспільстві. Розрив, який сьогодні існує між науковими дослідженнями і практичною діяльністю, зумовлює невисоку віддачу від напрацювань наукової спільноти. Поширення знань, їх використання для прийняття рішень визначає як ефективність останніх, так і прискорений поступ суспільства на шляху до сталого розвитку, зміну поведінки, як особистої, так і професійної, зміну стилю ведення бізнесу у відповідь на виклики сталості.

Усі ці три аспекти діяльності університетів мають знайти відображення у формі організації навчального процесу, аби підготувати випускників до прийняття рішень з урахуванням особливостей сучасного етапу розвитку суспільства. Ефективною формою поєднання наукової та практичної підготовки студентів у контексті вирішення окреслених завдань є трансдисциплінарні науково-практичні студії, які широко використовують дослідники проблем довкілля та економіки [4]. Ще більш дієвою є форма організації навчального процесу, яку запропонували дослідники Ганд інституту екологічної економіки Університету Вермонту, США. Упродовж декількох років у рамках вивчення дисциплін циклу «Екологічна економіка» вони проводять науково-практичні студії (ательєри) в різних країнах.

Така форма організації навчального процесу була успішно запроваджена в Інституті екологічної економіки Національного лісотехнічного університету України [1, 2] з метою формування у студентів сучасних знань, навичок їх застосування для вирішення завдань збалансованого використання природного капіталу і пошуку шляхів подолання еколого-економічних дилем на прикладі конкретних ситуацій. Широке залучення в таких студіях науковців різних університетів і галузей досліджень, експертів бізнесу, НУО, місцевого населення дають змогу отримати всебічне знання про проблеми реального світу, інтереси стейкхолдерів у ситуаціях, які склалися, а також можливі шляхи виваженого вирішення конфліктів природокористування.

Науково-практичні студії дають можливість глибше зрозуміти реальні проблеми у всій їхній багатогранності, збагачують студентів новими знаннями та особистим досвідом вирішення проблем і роботи зі стейкхолдерами. Така форма організації навчання сприяє переосмисленню отриманих теоретичних знань, поверненню до вже засвоєного матеріалу, але вже на вищому рівні сприйняття, формуванню особистих навичок практичної роботи за обраним фахом. Вона дає змогу безпосереднього обміну знаннями неакадемічних та неакадемічних кіл, що збагачує обидві сторони. Зібрані матеріали стають підґрунтям для нових досліджень і наукових публікацій, а також дисертаційних і магістерських робіт.

Зауважимо також і те, що ця форма навчання органічно поєднує розуміння, виховання, прийняття і делегування відповідальності, особистої та суспільної, за прийняття рішень, що відображає погляди учасників освітнього процесу на зміст освіти для сталого розвитку [3]. Усі зацікавлені сторони процесу природокористування, залучені в студіях, мають можливість формувати навчальний простір, привносячи в нього своє бачення проблеми та шляхів її вирішення, пропонувати інструменти і механізми усунення еко-деструкцій, конструктивного вирішення конфліктів, характерних для багатофункціонального використання природного капіталу.

1. Загвойська Л., Соловій І. Екологічна економіка і менеджмент сталого лісового господарства // Економіка України. – 2008. – № 3. – С.92-95.

2. Farley, J., Zahvoyska L., Maksymiv, L. Transdisciplinary paths towards sustainability: new approaches for integrating research, education and policy // Ecological economics and sustainable forest management: developing a transdisciplinary approach for the Carpathian Mountains. Edited by I.P. Soloviy, W.S. Keeton. – Lviv: UNFU, Liga-Pres, 2009. – P. 55- 69. Доступно з http://www.uvm.edu/rsenr/wkeeton/pubpdfs/Solivy_and_Keeton_2009.pdf.

3. Nikel, J. Making Sense of Education "Responsibly": Findings from a Study of Student Teachers' Understanding(s) of Education, Sustainable Development and Education for Sustainable Development // Environmental Education Research. – 2007. – Vol. 13 (5). – P. 545-564.

4. Posh A., Scholz R. Transdisciplinary case studies for sustainability learning // International Journal of Sustainability in Higher Education. Applying Transdisciplinary Case Studies as a Means of Organizing Sustainability Learning. – 2006. – № 3. – P. 221-225.